

Sygn. akt II KK 242/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Siwek

SSN Paweł Kołodziejwski

w sprawie **K. K.**,

skazanej z art. 284 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 16 listopada 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 30 października 2018 r., sygn. akt II AKa 207/18,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 27 października 2017 r., sygn. XII K 47/16,

**uchyla wyrok w zaskarżonej części, tj. w zakresie punktu II i
sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w
Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 27 października 2017 r., sygn. XII K 47/16 K. K. została uznana za winną tego, że we wrześniu 2010 r. w W.

przywłaszczyła sobie powierzone jej pieniądze w łącznej kwocie 195.500 zł, które otrzymała w związku z realizacją umów sprzedaży zabudowanej nieruchomości położonej w K. o pow. 0.06 ha Kw [...]: przedwstępnej z dnia 23 marca 2010 r. i sprzedaży z września 2010 r., tj. za winną popełnienia przestępstwa z art. 284 § 2 k.k. Za ten czyn została wymierzona jej kara 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, a na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzeczony został obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę kwoty 195.500 zł na rzecz pokrzywdzonej H. S.. Wyrok zawierał nadto rozstrzygnięcia uniewinniające oskarżoną od popełnienia występku z art. 275 § 1 k.k. i z art. 286 § 1 k.k., a także w przedmiocie kosztów procesu.

Od powyższego wyroku na korzyść K. K. zostały wniesione trzy apelacje. Wyrok zaskarżył prokurator oraz obrońcy. Prokurator zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych oraz w konsekwencji wniósł o uniewinnienie oskarżonej od przypisanego jej nieprawomocnie czynu z art. 284 § 2 k.k. Obrońcy natomiast zarzucili w apelacjach obrazę szeregu przepisów postępowania, w tym m. in. art. 5 § 2, 7, 4 i 410, 424, 169 § 2, 167 w zw. z art. 201, 170 § 1 pkt 2 i 5, 366 § 1, 391 § 1 k.p.k., wnosząc o zmianę wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonej od zarzutu popełnienia czynu z art. 284 § 2 k.k., ewentualnie uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie wyroku i umorzenie postępowania w zakresie tego czynu.

Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 października 2018 r., sygn. akt II AKa 207/18, zaskarżony wyrok został zmieniony w ten sposób, że orzeczona wobec K. K. kara pozbawienia wolności została złagodzona do lat dwóch. Na podstawie art. 69 § 1 i 2 i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lipca 2015 r. wymierzona kara pozbawienia wolności została następnie warunkowo zawieszona na okres pięciu lat tytułem próby. W pozostałej części wyrok sądu meriti został natomiast utrzymany w mocy; rozstrzygnięto nadto o kosztach procesu w postępowaniu odwoławczym.

Kasację od wyroku sądu odwoławczego w trybie art. 521 § 1 k.p.k. złożył, na korzyść skazanej, Rzecznik Praw Obywatelskich. Zarzucił rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, tj. art. 440 k.p.k. w zw. z art. 433 § 1 k.p.k., polegające na tym, że sąd drugiej instancji, rozpoznając apelację, nie wyszedł poza granice zaskarżenia i utrzymał w mocy orzeczenie zobowiązujące

oskarżoną do zapłaty kwoty 195.500 zł na rzecz pokrzywdzonej H. S., mimo tego, że w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, wbrew dyspozycji art. 366 § 1 k.p.k., nie zostało wyjaśnione, czy roszczenie to było przedmiotem innego postępowania, względnie, czy o roszczeniu tym już prawomocnie orzeczono, podczas gdy wyjaśnienie tych okoliczności nie pozwalałoby na utrzymanie w mocy wyroku w tej części.

W konsekwencji autor kasacji wniósł o dopuszczenie dowodu z akt sprawy Sądu Okręgowego w Warszawie o sygn. XXV C 373/11, w celu wykazania, że prawomocnym z dnia 27 listopada 2013 r. wyrokiem zaocznym Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 maja 2012 r. zasądzono od K. K. na rzecz H.S. kwotę 200 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami, a w sprawie tej rozstrzygnięto o roszczeniach wynikających z umów sprzedaży wskazanych w opisie czynu przypisanego K. K.. Rzecznik Praw Obywatelskich domagał się również uchylenia punktu II wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w tej części w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja okazała się zasadna w stopniu oczywistym, stąd podlegała rozpoznaniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k. Trafnie bowiem dostrzegł skarżący, że zaniechanie poczynienia stosownych ustaleń w aspekcie tzw. klauzuli antykumulacyjnej skutkowało wadliwością orzeczenia. W konsekwencji wyrok w zaskarżonej części nie mógł się ostać z tego powodu, że został wydany z rażącym i mającym istotny wpływ na jego treść naruszeniem prawa (art. 523 § 1 k.p.k.).

Do zbadania istotnych okoliczności sprawy, do których niewątpliwie należała między innymi również kwestia wzajemnych rozliczeń, obligowała sądy obu instancji treść art. 366 § 1 k.p.k. w powiązaniu z art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k. Drugi z tych przepisów stanowi, że nawiązki na rzecz pokrzywdzonego, obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego

postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. Niezbędne zatem było przed orzeczeniem obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 § 1 k.k., zwłaszcza wobec faktu, że zazwyczaj spory na gruncie finansowym i orzekanie w przedmiocie szkód należy do kognicji sądu cywilnego, wyjaśnienie czy naprawienie szkody wynikającej z popełnienia przestępstwa nie było już przedmiotem innego postępowania. Wykładnia przytoczonego przepisu nie pozostawia wątpliwości co do jego *ratio legis*, które sprowadza się do zapobiegania sytuacjom, w których w związku z tą samą szkodą dochodzi do wydania dwóch tytułów egzekucyjnych (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2008 r., sygn. akt V KK 150/08, Lex nr 477891, czy też z dnia 5 listopada 2009 r., III KK 257/09, LEX nr 550484). Taka właśnie sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie. Wyrokiem zaocznym Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 23 maja 2012 r. zasądzono bowiem od K. K. na rzecz H. S. kwotę 200 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami (k. 108 - 109 akt Sądu Okręgowego w Warszawie o sygn. XXV C 373/11). Przy czym rozstrzygnięcie to dotyczy roszczeń wynikających z umów sprzedaży wskazanych w opisie czynu przypisanego K. K. (k. 5 in. akt Sądu Okręgowego w Warszawie o sygn. XXV C 373/11). Wyrok ten stał się prawomocny z dniem 27 listopada 2013 r. Tym samym rozstrzygnięcie zawarte w pkt 4 wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie, utrzymane w mocy przez sąd odwoławczy, spowodowało wprowadzenie do obrotu prawnego kolejnego tytułu egzekucyjnego w odniesieniu do tej samej szkody. W tym stanie rzeczy zasadnie podniósł autor kasacji, że utrzymanie w mocy orzeczenia w zaskarżonej części, było rażąco niesprawiedliwe w rozumieniu art. 440 k.p.k. Niezastosowanie w postępowaniu odwoławczym tego przepisu skutkowało obrazą art. 415 § 1 k.p.k., która miała niewątpliwie istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku. Zauważyć jednak należy, że wprawdzie obraza art. 415 § 1 k.p.k. nie została podniesiona w środkach odwoławczych, w których nie było twierdzeń o braku wyjaśnienia w postępowaniu rozpoznawczym czy roszczenie, o którym orzekł w punkcie 4 wyroku sąd meriti, nie było przedmiotem innego postępowania, względnie, czy o orzeczeniu tym prawomocnie nie rozstrzygnięto. Okoliczność ta jednak nie zwalniała sądu ad quem od zbadania tej kwestii, do czego obligował art. 440 k.p.k., nakazujący dokonanie szerszej kontroli, aniżeli wytyczona granicami zaskarżenia i

podniesionych zarzutów - w celu zapobiegnięcia utrzymaniu w mocy orzeczenia, które byłoby rażąco niesprawiedliwe.

Powyższe uchybienia deprecjonowały wyrok w zaskarżonej części i skutkowały jego uchyleniem, a sprawa w tym zakresie została przekazana Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania. W jego toku sąd winien mieć na względzie między innymi to, że treść art. 415 § 1 k.p.k. nie wyklucza zobowiązania oskarżonego do wykonania prawomocnego orzeczenia innego sądu, w tym zapadłego w postępowaniu cywilnym (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10.12.2014 r., sygn. IV KK 219/14). Wynika stąd konieczność powtórnego zbadania kwestii naprawienia szkody oraz ewentualnego ukształtowania orzeczenia w zakresie środków probacyjnych bez obrazy przepisów prawa procesowego, w tym także z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z art. 443 k.p.k.

I.n

ał